בית משפט לענייני משפחה בצפת

תלה"מ 27937-03-20 פלונית נ' אלמוני

תיק חיצוני:

בפני כבוד השופטת, סגנית הנשיא אביבית נחמיאס

תובעת פלונית

נגד

נתבע אלמוני

פסק דין

לפני תובענה לסעד הצהרתי שהגישה התובעת, בעניין שיתוף במחצית הזכויות בבית הרשום על שם אמו המנוחה של הנתבע.

השתלשלות ההליכים ורקע עובדתי:

1. הצדדים נישאו כדמו"י ביום 00.00.79, מנישואין אלה נולדו לצדדים שישה ילדים, כולם בגירים.
2. מערכת היחסים של הצדדים ידעה עליות ומורדות, כאשר כל צד מטיל את האחריות על משבר האמון – על הצד האחר.
3. המחלוקות בין הצדדים היו מושא למספר הליכים שהוגשו ע"י התובעת לבית משפט זה, ביניהם תביעה למזונות אישה, תביעה רכושית לאיזון משאבים והתביעה שבכותרת לפסק דין הצהרתי.
4. בתחילת חיי הנישואין, התגוררו הצדדים בדירה ב****, ולאחר שנים ספורות, הדירה נמכרה ותחתה רכשו הצדדים בשנת 1991, דירה בבניין בו התגוררה אמו של הנתבע, מתוך כוונה לסייע ולתמוך בה.
5. בני הזוג אף טיפלו באחיו של התובע, שימשו כאפוטרופוס לכל ענייניו לרבות רכושו, כאשר למרבה הצער, נעשה שימוש בכספיו לצרכיהם הפרטיים, לאחר שכספי האח הופקדו לחשבונה של התובעת. התנהלות זו בכספי האח, היתה הרקע להחרפת היחסים ולרקע בין בני הזוג, בעוד הנתבע טען כי לא ידע על השימוש בכספי אחיו, טענה התובעת כי השימוש נעשה בידיעתו המלאה ובהסכמתו.
6. דירת אמו של הנתבע ודירת הצדדים, שהיתה צמודה לה, שופצו ואוחדו פיזית, ובדירה המאוחדת התגוררו בני הזוג, ששת ילדיהם ואם הנתבע.
7. יודגש כי לא נעשה שינוי תכנוני והדירות רשומות בטאבו כדירות נפרדות: דירת האם, הידועה כגוש ***** חלקה ***** תת חלקה *** ב**** (להלן: **"דירת האם/הדירה**

שבמחלוקת"), והדירה שהיתה רשומה ע"ש בני הזוג הידועה כגוש ***** חלקה *** תת חלקה *** ב***** (להלן: "**דירת הצדדים**").

8. בהמשך הדירות אף הורחבו ולכל אחת מהן נוספו שני חדרים בשטח של 16 מ"ר.
9. ביום 3.4.93, נפטרה אימו של הנתבע.
10. בשנת 2013, שוב הופרדו הדירות פיזית, נעשה שיפוץ נוסף על מנת להתאים את שתי הדירות למגורים נפרדים.
11. ביום 18.8.13, דירת הצדדים הועברה במתנה לבנם *****, ואילו בני הזוג עברו להתגורר בדירה הרשומה ע"ש האם המנוחה, ועד היום מתגוררים בה, כאשר קיים ביניהם נתק מוחלט.
12. הזכויות בדירת האם המנוחה, רשומות עד היום על שמה, הגם שהנתבע הינו היורש היחיד מכוח צוואה שערכה האם המנוחה ביום 14.07.80, לה ניתן צו קיום ביום 19.07.00. בצוואה צויין כי אחד הטעמים להורשת הדירה לנתבע, הינו כי הדירה נרכשה מכספו (סעיף 1 א לצוואה).
13. בדיון שהתקיים ביום 24.5.21 ניתן בהסכמת הצדדים פסק דין חלקי במסגרתו נקבע כדלקמן:

> ***"בהסכמת הצדדים, ניתן בזאת תוקף של פס"ד לחלופה השניה בחוות דעת אקטואר.***
> ***הפסיקתא שהוגשה תיחתם בנפרד.***
> ***אשר לחלקה של האישה בפנסיה של האיש - עם קבלת חלקה של האישה ישירות מקרן הפנסיה, תיעשה התחשבנות בין הצדדים רטרואקטיבית כפי שהאקטואר ציין בחוות הדעת בעמ' 12, תוך קיזוז המזונות ששולמו, על מנת להימנע מתשלום כפל בהתאם להלכת נפשי.***
> ***מעבר לכך, כל צד נשאר עם החובות והזכויות הרשומים על שמו.***
> ***המזכירות תסגור את תלה"מ ***** (מזונות) ואת תלה"מ **** (התביעה הרכושית).***
> ***המחלוקת היחידה בין הצדדים נוגעת לזכויות בבית בו מתגוררים הצדדים ואשר רשום ע"ש אימו המנוחה של הנתבע, וזו תתברר במסגרת תלה"מ *****".***

14. אם כן, המחלוקת היחידה שנותרה להכרעה הינה שאלת הבעלות בדירת האם המנוחה, שלטענת התובעת מהווה דירה משותפת.

<u>תמצית טענות הצדדים:</u>

15. לטענת התובעת הצדדים מכרו את ביתם ורכשו את הבית הסמוך לבית האם, על מנת לסייע לה. הצדדים איחדו את שתי הדירות וגרו בבית המאוחד עם אמו של הנתבע, עשרות שנים, ועד היום הם גרים בדירת האם. הבית שופץ במהלך חיי הנשואים והורחב והיא השקיעה בו את מרצה וכספה, לפיכך יש להכיר בה כבעלים במחצית הזכויות בדירה.

16. מנגד טען הנתבע, כי האם המנוחה רכשה את הדירה ממיטב כספה ולאחר פטירתה הורישה לו את הבית. הצדדים התגוררו כ-30 שנים בבית הסמוך לבית האם אותו רכשו ובו גידלו את ילדיהם, ובהמשך ניתן במתנה לבנם. עוד טען כי החיבור בין הדירות היה חיבור זמני, וכי הצדדים עברו להתגורר בבית האם תוך ידיעה ברורה כי אין מדובר ברכוש משותף.

<u>דיון והכרעה:</u>

<u>המשטר הרכושי החל על הצדדים:</u>

17. הצדדים נישאו בשנת 1979 לפיכך חל עליהם חוק יחסי ממון בין בני זוג התשל"ג – 1973 (להלן: "**החוק/חוק יחסי ממון**"). משהצדדים לא ערכו הסכם ממון, חל בעניינם הסדר איזון המשאבים הקבוע בפרק השני לחוק, הקובע שיתוף אובליגטורי דחוי למועד פקיעת הנישואין מחמת גירושין או פטירה של אחד מבני הזוג.

18. סעיף 5(א) לחוק, קובע את אופן איזון המשאבים בין הצדדים עם התרת נישואיהם. בהתאם לסעיף נקבע איזון שוויוני בכלל הרכוש שצברו בני זוג במהלך נישואיהם, זולת ביחס לנכסים שונים שפורטו, ובכללם, נכסים שהיו למי מבני הזוג ערב הנישואין, או שקיבלו במתנה או בירושה בתקופת הנישואין (סעיף 5(א)(1) לחוק). נכסים אלה לא ייכללו במסת הנכסים שלאיזון, כל עוד לא התנו בני הזוג על הוראות החוק בדרך שנקבעה בחוק.

19. הדירה שבמחלוקת ניתנה לנתבע בירושה במהלך הנישואים, וככזו איננה נכס בר איזון, בהתאם להוראת סעיף 5(א)(1) לחוק. יוטעם כי בהתאם להוראות החוק, נישואי בני זוג כשלעצמם אין בהם כדי לפגוע בקניינו של מי מהם (סעיף 4 לחוק יחסי ממון).

20. בהתאם להלכה הפסוקה, הלכת השיתוף (היוצרת שיתוף קנייני בין בני הזוג) אינה דרה בכפיפה אחת עם הסדר איזון המשאבים הקבוע בחוק יחסי ממון והיא נדחית מלפניו. יחד עם זאת, ניתן, בנסיבות מסוימות, להוכיח כוונה ספציפית של הצדדים לשיתוף בנכס מסוים, הכל כפי שיפורט להלן:

<u>הלכת השיתוף - כללי:</u>

21. הלכת השיתוף הינה יציר הפסיקה. היא מקימה חזקה לפיה בני זוג שניהלו יחסי נישואין תקינים ותרמו למאמץ המשפחתי במשותף, זוכים בחלקים שווים בנכסים שנצברו במהלך חייהם המשותפים, בין אם אלה רשומים על שם שני בני הזוג ובין על שם אחד מהם.

22. הפסיקה הגדירה את חזקת השיתוף כ"חזקה החלה לגבי בני-זוג המנהלים אורח חיים תקין ושהתנהגותם מגלה מאמץ משותף, כי הרכוש שנצבר במהלך הנישואין מצוי בבעלותם המשותפת. השותפות נלמדת מנסיבות החיים המשותפים ומגמירות הדעת המיוחסת לצדדים. החזקה נשענת על קונסטרוקציה חוזית שעניינה הסכם משתמע בין הצדדים, לפיו הם שותפים שווים בזכויות" (ר' ע"א 1915/91 **יעקובי נ' יעקובי**, פ"ד מט (3) 529). דהיינו, יש צורך בקיומם של "אורח חיים תקין" ו"מאמץ משותף".

23. לאורך השנים, התפתחה בפסיקה מגמה של הרחבת הלכת השיתוף, הן באמצעות שימת דגש על התנאי של מאמץ משותף שפורש באופן מרחיב, תוך דרישה מינימליסטית של חיים תקינים (כאשר כיום נדרש כי לצורך עמידה בדרישת אורח חיים תקין, די בחיים תחת קורת גג אחת והיעדר קרע או פירוד של ממש – ע"א 234/80 **גדסי נ' גדסי** פ"ד לו(2) 645, 1982, ע"א 782/80 **אביבה גולדברג נ' יוחנן גולדברג** פ"ד לד (2) 757, 1983, אף אם חיי הצדדים לא התנהלו על מי מנוחות ע"א 264/77 **דרור נ' דרור** פ"ד לב(1) 829 1978), ולגבי דרישת ה"מאמץ המשותף" נקבע כי אינו חייב שיבוא לידי ביטוי דווקא בתרומה כספית לקופת המשפחה אלא אפשר שיתבטא בתרומה לניהול משק הבית וגידול הילדים – ע"א 300/64, ע"א 1937/92 **קוטלר נ' קוטלר** פ"ד מט(2) 233) 1995) הן ע"י צמצום האפשרות לסתור את החזקה בדבר השיתוף (הלכת השיתוף הפכה למעין חזקה כאשר די בהוכחת חיים משותפים כדי להעביר את הנטל על הצד שכנגד לסתור קיומו של שיתוף נכסים), והן ע"י הרחבת היקף הנכסים הנכללים בשיתוף- בכלל זה, זכויות סוציאליות, נכסים עסקיים ואף נכסים שנצברו טרם הנישואין – ע"א 809/90 **לידאי נ' לידאי**, 1992, ע"א 806/93 **הדרי נ' הדרי** 1994 (בעניין זה ר' פסק דינו של כב' השופט איתי כץ בתמ"ש (ירושלים) 18560/07 **ד' ר' נ' ד' ש'** (23.11.2008) וההפניות הרבות שם. כן ר' תמ"ש (ת"א) 3120/98 **ס.י. נ' נ.י** (17.11.03) וההפניות הרבות שם).

<u>שיתוף ספציפי:</u>

24. בהתאם לפסיקה, הוראות חוק יחסי ממון אינן מונעות יצירת שיתוף בנכס ספציפי מכח הדין הכללי על פי נסיבותיו של כל מקרה. לעניין זה ר' ע"א 1915/91 **יעקובי נ' יעקובי**, 1995: "על מנת לקבוע את זכויות כל אחד מבני הזוג ברכוש במהלך חיי הנישואין, ניתן לפנות לדיני החוזים, לדיני הקניין, לדיני הנאמנות, לדיני השליחות, לדיני עשיית עושר במשפט, לעקרון תום הלב ולכל אותם כלים הנתונים בידינו, כדי לקבוע בעלות אמיתית

ולא פורמלית ברכוש". (כן ר' רע"א 8672/00 **אבו רומי נ' אבו רומי**, (2002); ע"א 7687/04 **ששון נ' ששון**, (2005) , בע"מ 1398/11 - **אלמונית נ' אלמוני**, (2012); בע"מ 5939/04 **פלוני נ' פלונית** (2004); בע"מ 10734/06 **פלוני נ' פלונית** (2007) ועוד רבים אחרים).

25. יצויין כי בבע"מ 3674/21 **פלונית נ' פלונית** 12.8.2021 שניתן לאחרונה, סוכמו הדעות שונות בכל הנוגע לאופן תחולתה של חזקת השיתוף על נכסים חיצוניים (למשל, ע"א 4151/99 **בריל נ' בריל**, פד"י נה(4) 709, 716-717 (2001) ע"א 1880/95 **דרהם נ' דרהם**, פ"ד נ(4) 865, 870-871 (1997)). עוד צויין כי הגם שקיימות בנושא דעות שונות, נקבע כי השאלה אם ישותפו נכסים חיצוניים תיבחן לפי נסיבות המקרה, והודגש כי "צדקת החלתה של הלכת השיתוף על נכסים חיצוניים מושפעת מאיכות יחסיהם של בני הזוג, משך הנישואים, מטיב הנכס מושא המחלוקת ומנסיבות נפילתו בחלקו של אחד מבני הזוג".

26. לעניין נטל ההוכחה, נקבע כי נטל ההוכחה לקיומה של כוונה שיתוף ביחס לנכס "חיצוני", מוטל על הטוען לקיומה (ר' רע"א 8672/00 **אבו רומי נ' אבו רומי**, 2002), כאשר נדרשת הוכחה ממשית וחיובית לכוונת השיתוף, ואין להסתפק בעצם קיומם של חיי נישואים משותפים (פרופ' ליפשיץ, **השיתוף הזוגי** 2016, בעמ' 181-174).

27. שאלת הוכחת כוונת שיתוף בנכס ספציפי היא שאלה שבעובדה שתיבחן בהתאם לאומד דעתם של הצדדים, הסכמתם וכן נסיבות חייהם לרבות ביחס לנכס הספציפי (בע"מ 2948/07 **פלונית נ' פלונית**, 2007, בע"מ 10734/06 **פלוני נ' פלונית** 2007). על מנת לקבוע כי רכוש הינו בבחינת "רכוש משותף", יש לבחון האם היתה כוונה ליצור שיתוף ספציפי, אם לאו, ואם עלה בידי הטוען לשיתוף להוכיח את אותו "דבר מה נוסף" שיעיד על כוונת שיתוף בנכס הספציפי (ר' בע"מ 1398/11 **אלמונית נ' אלמוני** 2012, תמ"ש (חי') 31662/97 **מ.ד. נ' מ.ד**2001).

28. בבע"מ 1398/11 **אלמונית נ' אלמוני** (26.12.12), ציין כב' השופט עמית מס' מבחני עזר ופרמטרים בשאלת הוכחת השיתוף מכוח הדין הכללי, כאשר הודגש כי אין מדובר ברשימה סגורה: האם הדירה הובאה על ידי אחד מבני הזוג לנישואין או נרכשה על ידי אחד מבני הזוג לאחר הנישואין; האם הדירה נתקבלה בתקופת הנישואין מכוח ירושה או מתנה, שאז נדרשת לטעמו מידה גדולה יותר של הוכחה. הדבר נכון במיוחד לגבי דירה שנתקבלה במתנה במהלך תקופת הנישואין, מן הטעם שיש ליתן משקל לכך שנותן המתנה בחר להעניקה רק לאחד מבני הזוג ולכך שבן הזוג השני הסכים, גם אם בשתיקה, כי הדירה שנתקבלה במתנה תירשם רק על שם בן הזוג מקבל המתנה; האם גם לבן הזוג השני יש דירת מגורים או נכס חיצוני אחר שהביא עמו לנישואיו ואשר נותר רשום על שמו; אורך התקופה בה הדירה הייתה רשומה על שם אחד מבני הזוג ומספר השנים בהם התגוררו בני הזוג בדירה (ככל שהתקופה קצרה יותר נדרשת מידה רבה

יותר של הוכחה לשיתוף בדירה); אורך חיי הנישואין עד לקרע או עד לגירושין (ככל שתקופת הנישואין קצרה יותר נדרשת מידה רבה יותר של הוכחה לשיתוף בדירה); האם ניטלה הלוואה בגינה נרשם משכון/משכנתא על הדירה, ואשר שולמה לאורך השנים על ידי בני הזוג במשותף; שיפוץ מסיבי או תוספת בניה מהותית שמומנה על ידי שני בני הזוג; התנהגות הצדדים - אווירה כללית של שיתוף ושל מאמץ משותף; נסיבות ספציפיות נוספות כגון יצירת מצג בפני בן הזוג השני; כן ר' הדברים שנפסקו בעמ"ש 10884-03-16 **מ' נ' מ'** 02.01.17 והפסיקה שהובאה שם.

29. בית המשפט ראה כ"דבר מה נוסף" שדי בו כדי לבסס כוונת שיתוף כאשר הוכח שהצדדים ערכו שיפוץ מסיבי בבית, או כאשר הוצגו ראיות לכך שהייתה הבטחה או כוונה מפורשת להפוך את הנכס לנכס משותף (בע"מ 1398/11 הנ"ל). לעניין ההשקעה נקבע כי על מנת להוכיח שיתוף נדרש בן הזוג הטוען לכך להוכיח "השקעה כספית רצינית שאינה בטלה בשישים" (ר' תמ"ש 37372-07-12 **ס.מ נ' ב.מ**, 2014). במקרה אחר נקבע שיתוף בנכסי מקרקעין שלא שימשו למגורים, שרכש הבעל לפני נישואי הצדדים, במקרה בו דמי השכירות שהתקבלו הופקדו לחשבון בנק משותף, המשכנתא שולמה מאותו חשבון בנק, ועל רקע התנהגות כללית של בני הזוג שבחרו להתגורר בשכירות ולהשקיע כספיהם בנכסי מקרקעין (עמ"ש 40404-04-15 **ר.ב נ' א.ב** (13.09.16)). בפסיקה אף קיבלו בתי המשפט את טענת השיתוף, מקום בו הוכח כי בוצע איחוד פיזי של הנכס. לעניין זה ר' ע"א 7750/10 **בן גיאת נ' הכשרת היישוב חברה לביטוח** 2011, שם נקבע כי העובדה שבני הזוג התגוררו בדירה הגדולה שנוצרה כתוצאה מהאיחוד הפיזי של שתי הדירות מעידה על כוונת שיתוף ספציפית בדירה שנרשמה על שם הבעל בלבד. כן ר' הדברים שהובאו לאחרונה בעמ"ש (מחוזי מרכז) 35047-10-19 **י. ה נ' נ. ה** (02.08.2020)

30. ככל שמדובר בדירת מגורים, הרי מכוח היות נכס זה נכס משפחתי מובהק, נדרשת כמות ראיות קטנה יותר להוכחת השיתוף והגבולות בין המשאבים מיטשטשים, אף אם מלכתחילה עיקר המעמסה הייתה על אחד מבני הזוג (ע"א 806/93 **הדרי נ' הדרי** 1994, בבע"מ 5939/04 **פלוני נ' פלונית**, פדי נט (1) 665).

<u>מן הכלל אל הפרט:</u>

31. אקדים ואומר כי לא מצאתי לייחס חשיבות יתירה לעובדה כי הדירה שבמחלוקת רשומה עדיין ע"ש האם המנוחה. הנתבע קיבל בירושה את מלוא הזכויות בדירה במסגרת צוואה שקויימה, ולצורך הליך זה יש לראות בדירת האם כדירה הרשומה ע"ש הנתבע ואשר נמצאת בבעלותו.

32. כפי שציין לעיל, הלכת השיתוף הספציפי מבקשת להתחקות אחר אומד דעתם של הצדדים, הסכמתם וכן נסיבות חייהם לרבות ביחס לנכס הספציפי. יישום כלל ההלכות שפורטו

על נסיבות המקרה שלפני, בחינת מכלול הראיות שהובאו, ולאחר ששמעתי את הצדדים הגעתי לכלל מסקנה כי הוכח "דבר מה נוסף" המצדיק הכרה בזכויות התובעת בדירה שבמחלוקת.

33. במקרה זה אין מחלוקת כי נעשה איחוד פיזי של שתי הדירות, כאשר בדירה המאוחדת היה קיים מטבח אחד, סלון אחד, וכניסה אחת ששימשה את כלל דרי הבית.

34. אינני מקבלת את טענת הנתבע כי מדובר ב"חיבור זמני" גם אם בשנת 2013 הדירות הופרדו על מנת להעביר את דירת הצדדים לבנם. אין חולק כי איחוד הדירות בוצע בסמוך לרכישת דירת הצדדים, כעשר שנים לאחר שנישאו, והצדדים התגוררו בדירה המאוחדת עם האם המנוחה וששת ילדיהם. איחוד הדירות נעשה נוכח התרחבות המשפחה ולא רק לשם מתן סיוע לאמו של הנתבע, שכן אם זו אכן היתה הסיבה, היו הצדדים מפצלים את הדירות בסמוך למות האם, דבר שלא נעשה. איחוד הדירות משך כשני עשורים, לכל הפחות, אינו יכול להיחשב כעניין זמני, אף אם בשלב מסויים הוחלט על פיצול הדירות מחדש. בהקשר זה יצויין כי לא היה מדובר בשבירת קיר ובבנייתו מחדש אלא לאחר הפיצול נעשה שיפוץ בכל אחת מהדירות על מנת להשמישן למגורים (על מנת שבכל דירה יהיה מטבח ומקלחת).

35. בחקירתם אישרו הצדדים את האיחוד הפיזי של הדירות, ואף את היקף השיפוצים שבוצעו. עוד אישרו כי בכל אחת מהדירות שאוחדו, נעשתה הרחבה של 16 מ"ר עוד בשנות השמונים, על מנת שהדירה המאוחדת תוכל לשמש את כלל בני המשפחה לרבות ששת ילדיהם.

36. אמנם עדותו של הנתבע (שניכר כי התרגש מהמעמד), היתה תחילה מבולבלת אולם בהמשך אישר בצורה מפורשת כי בוצעו שיפוצים וכי בדירה המאוחדת שהורחבה היתה מקלחת אחת, מטבח אחד וכניסה אחת:

37. כך, זה העיד הנתבע (עמ' 10 ש' 11-5 עמ' 18 ש' 34-16): " היו שתי דירות צמודות, הכל היה כפול, אמבטיה, מטבח והכל. פתחנו קיר כדי שנוכל להיכנס ולצאת להשתמש בדירה של אמא שלי, זה היה כשאמא שלי חיה. בחלק של אמא שלי רק אמא שלי גרה. אנחנו גרנו עם הילדים בדירה שלנו שהיתה משותפת. הרחבנו את שתי הדירות, בשנת 86' בערך, ההרחבה היתה זהה, הרחבנו כדי שיהיו עוד חדרים. אצל אמא שלי זה הרחיב לה את הסלון. לפני 5 שנים, סגרנו את הקיר והילד לקח דירה, היא נתנה לו את הדירה. אנחנו עברנו לגור בדירה של אמא שלי. עשינו שיפוצים קלים שהיינו מחוייבים, שירותים, זה היה אחרי שהוא קיבל את הדירה, היינו צריכים לסגור את הקיר ואז עשינו שירותים חדש וזהו". בהמשך עדותו פרט היכן התגוררו במהלך החיים המשותפים: "שנה בבית של אמא שלי, אחרי זה קנינו דירה ב*****, גרנו 5 שנים, היה צפוף ואז חזרנו חזרה לבית של אמא שלי. היא נפלה, היתה לה מטפלת מטעם משרד הבריאות... אחרי שקנינו את דירה 4 חזרנו ואז עשינו שיפוץ... בדירה שלנו שקנינו היה מטבח ביטלנו את המטבח

ועשינו שירותים ומקלחת – אמבטיה. היתה מקלחת אחת ששימשה את כל מי שגר בשני הבתים והיה מטבח אחד אצל אמא שלי, שם שיפצנו, עשינו מטבח, היו שם שני חדרים, אמא שלי גרה באחד והשני נפתח להיות סלון ענק. היו תקופות ש***** גר שם. זה בית עם שני חדרים, סלון ומטבח. היתה כניסה אחת לשני הבתים. היו שתי כניסות אני ביטלתי אחת וכולנו נכנסנו מהדירה של אמא (ההדגשות שלי. א.נ). כאשר נשאל לגבי השיפוצים שנעשו לאחר הפיצול בשנת 2013 השיב "הוא (הבן ***** א.נ) סגר את הקיר ואני הייתי צריך לעשות מקלחת מחדש, כי לא היה מקלחת בצד של אמא רק שירותים. לשאלת ביהמ"ש, אמא שלי באמת נפטרה לפני 27 שנים, מאז שאמא שלי נפטרה בכל הבית המאוחד היו הילדים, הוא לא היה ריק מדי פעם היו הולכים באים. הוא שימש מטבח וסלון, החדר של אמא שלי היה סגור. במטבח ובסלון השתמשנו, זה היה המטבח והסלון של כל הבית המאוחד".

38. אף התובעת אישרה פרטים אלה בעדותה (עמ' 10 ש' 23-13, עמ' 11 ש' 35-32 עמ' 12 ש' 1-6): "הבית שאנחנו קנינו צמוד לאמא שלו, שיפצנו אותו ביחד, גרנו ביחד הוא שבר ואני זרקתי את כל הפסולת החוצה, זו הדירה שנתנו לילד, ברגע שסיימנו לשפץ, עשינו מקלחת ושירותים בדירה שלנו, דירה **, בבית של הסבתא עשיתי מטבחון, ארונות מטבח, בישלתי שם, הכל עשיתי במטבח. זה היה בשנת 79', אם אני לא טועה. הבאתי את הבן השלישי שלי. שלוש שנים גרתי ב******, כשקנינו את הדירה ליד הבית של הסבתא, פתחנו מעבר וגרנו כולם ביחד, היה לנו מטבחון אחד ומקלחת ושירותים אחד. ... בבית של הסבתא היו שני חדרים וסלון, מטבח. בשנת 86' עשינו שתי תוספות בשני הבתים, בכל בית 16 מ"ר".

39. הבן **** ציין דברים דומים בעדותו (עמ'14 ש' 36 ואילך): "מאז שאני זוכר את עצמי היתה כניסה של הבית של סבתא, רק משם היתה הכניסה, היה שם מטבח, סלון ושני חדרים, באחד מהם סבתא גרה, היה היתה גרה צמוד לשירותים ותמיד היה מסדרון שמחבר... החדר שלי היה בצד השני וכדי להגיע לחדר שלי הייתי צריך להיכנס דרך הבית של הסבתא. בצד של ההורים היה רק חדרי שינה ושירותים ומקלחת. בבית השני של הסבתא היו שני חדרים, באחד גרה סבתא ובשני אשר אחי. המסדרון היה משותף, כדי להגיע לבית של ההורים שלי זה היה דרך הבית של הסבתא, לא היתה כניסה בכלל מהבית של ההורים, המטבח הכל היה שם... לא היתה חלוקה זה היה בית אחד גדול. כשקיבלתי את הבית של ההורים לפני 7 שנים, אני חילקתי את הבית".

40. הבן ציין בעדותו כי חשבונות החשמל והמים היו מאוחדים, ורק לאחר הפיצול בשנת 2013 – הפריד שוב את החשבונות: "חשמל ומים שילמו רק בבית אחד מספר **** כשאני הפרדתי בין הבתים, כדי לחבר את הבית **** לחשמל ומים, וארונה, הייתי צריך לחדש את זה, כי לא היה חשבון בנפרד. היה צריך לחדש את**** כי החשבונות של **** היו

כוללים את שני הבתים". הבן ציין כי בדירה המאוחדת היתה מקלחת אחת ומטבח אחד ולאחר פיצול הדירות "הייתי צריך לשפץ הכל, לא היתה מערכת מים לחימום, גז, שברתי את כל הבית מאפס, עשיתי הכל חדש, שברתי את כל הקירות, לא היה מטבח שם, היו רק חדרים, שירותים ומקלחת... סבתא התקלחה בבית השני, בבית של ההורים, וכלם התקלחו שם, כי היתה רק מקלחת אחת".

41. מעיון בחשבונות החשמל ארנונה ומים שהוגשו וצורפו לתצהירו של הנתבע, עולה כי דרישות התשלום נשלחו על שם בני הזוג לכתובת ******* (כלומר הדירה הרשומה ע"ש האם המנוחה), ולא היה חיוב נוסף לדירה ***. הנתבע בעדותו אישר כי החשבונות היו מגיעים לדירה ** והתייחסו לשתי הדירות (עמ' 18 ש' 13), דבר שיש בו כדי להעיד כי הצדדים ראו אף בדירת האם המנוחה כדירתם המשותפת.

42. כפי שצויין לעיל, בפסיקה קיבלו בתי המשפט את טענת השיתוף, מקום בו הוכח כי בוצע איחוד פיזי של הנכס. בענייננו, התקיים מצג אקטיבי מצידו של הנתבע לפיו ההתייחסות לדירת האם ולדירת הצדדים הינה כאל דירה אחת משותפת, ששימשה את בני הזוג וילדיהם עשרות שנים לאחר פטירת האם.

43. בכל הנוגע למימון השיפוצים (הן של איחוד הדירה והן הגדלת כ"א מהדירות ב 16 מ"ר), לא הובאה בפני כל ראיה בעניין זה. בכתב ההגנה טען הנתבע כי נעשו שיפוצים מינוריים בסך של 8000 ₪, בחקירתו טען כי עלות השיפוצים היתה בסך של 35,000 ₪ אשר מומנו מכספי האם המנוחה, ואילו התובעת טענה כי השיפוצים מומנו מהחשבון המשותף. בין אם המימון נעשה מכספי האם המנוחה ובין אם מכספי הצדדים, הדבר אינו סותר את השיתוף הספציפי שהוכח מהנימוקים שפורטו לעיל.

44. אשר לחיכוכים בין הצדדים, יודגש כי הלכת השיתוף איננה דורשת חיים הרמוניים נטולי חיכוכים ולפיכך טענות הנתבע בעניין המחלוקות הרבות בין בני הזוג אין בהם כדי למנוע הכרה בשיתוף בדירה שבמחלוקת. משך עשרות שנות הנישואין הנתבע עבד מחוץ לבית, בעוד התובעת ניהלה את משק הבית, גידלה את הילדים ועבדה פרק זמן קצר בלבד, כאשר כל אחד מהם תורם למאמץ המשפחתי המשותף.

45. על כל אלה יש להוסיף את טענת התובעת, שלא הוכחשה ע"י הנתבע, כי הצדדים ערכו צוואה הדדית, אשר בוטלה ע"י הנתבע רק במהלך ההליך המשפטי (עמ' 11 ש' 22 ואילך), דבר שתומך בהתנהלות של שותפות רכושית.

46. ככל שאכן ביקש הנתבע לשמור על הפרדה של הדירה משאר הרכוש, הוא לא נתן לרצון זה ביטוי חיצוני.

47. אשר להתנהלותם הכספית של הצדדים, משך למעלה מ-40 שנה ניהלו הצדדים משק בית באמצעות חשבון משותף, כאשר בנוסף לכך היה חשבון בנק ע"ש התובעת לשם הופקדו כספים שונים מעבודתה (לטענתה עבדה 6-7 שנים אצל *** – עמ' 13 לפרוט'), וכן הועברו כספים שונים מהחשבון המשותף, כאשר לטענת התובעת, שלא נסתרה, כלל הכספים

בשני החשבונות שימשו לצורכי הבית. לחשבון זה אף הופקדו כספיו של אחיו של הנתבע, ולטענת התובעת, אף כספים אלה שימשו את בני המשפחה.

48. הנתבע טען כי התובעת הייתה אחראית על החשבונות וניהלה אותם, ללא כל התערבות מצידו. בעדותו (עמ' 17 ש' 33 ואילך), טען: "אני עבדתי במפעל 35 שנה, היא ניהלה הכל, כל פעם הייתי שואל והיא היתה אומרת לי כן, הכל היה ורוד, הייתי עובד שעות נוספות כדי לא להיות בבית, כדי לא לריב ולא להתווכח, יש לה כל מיני דרישות. הילדים קנו אדמות והם רוצים לבנות, אני לא יכול לממן את הילדים, גם עכשיו אני לא יכול לממן... הכל, כל מה שקשור בבנק ומשיכות זה בידיים שלה. אני לא משכתי כסף. היה חשבון שלה נפרד וחשבון שלנו משותף, לי לא היה חשבון נפרד, גם עכשיו אין לי". אף התובעת ציינה בעדותה כי היא הייתה אחראית על ניהול הכספים בבית, וכי הכספים ששני החשבונות שימשו אך ורק לצורכי הבית, תשלומים שוטפים וכלכלת המשפחה (עמ' 13 ש' 29-6).

49. מהאמור לעיל עולה כי חרף המחלוקות בין הצדדים, הנתבע נתן אמון מלא בהתנהלות הכלכלית והכספית שנעשתה ע"י התובעת, ולא היתה הפרדה רכושית ביניהם, מכל מקום אין באי העברת דירת האם ע"ש הנתבע כדי לבטא הפרדה רכושית כפי שניסה לטעון.

50. עוד יצוין כי לא זו בלבד שלבני הזוג אין נכסים חיצוניים או משותפים אחרים, את הנכס היחיד המשותף שהיה להם – העבירו במתנה לבנם. ההסכמה להעברת הדירה המשותפת לבן (מהעדויות עולה כי בני הזוג סייעו לילדים נוספים שלהם), מעידה על הבנה ברורה של שני בני הזוג כי אף דירת האם המנוחה אליה עברו להתגורר– הינה משותפת (במיוחד כאשר לטענת הנתבע המהלך נעשה בעיצומו של משבר ביניהם), שכן כל תוצאה אחרת עלולה היתה להותיר את התובעת ללא קורת גג, ולמהלך כזה, לא היתה מסכימה. במאמר מוסגר יצויין כי הצדדים חלוקים בעניין היוזמה להעברת הדירה לבן. בעוד התובעת טענה כי מדובר היה ביוזמת הנתבע (עמ' 12 ש' 25 ואילך) טען הנתבע כי מדובר היה בהחלטה של התובעת (עמ' 20 ש' 8), אולם אין ספק כי מדובר המהלך נעשה בהסכמה. לציין כי הנתבע הגיש תביעה לביטול המתנה לבן (תמ"ש ******), אולם חזר בו מהתביעה.

51. לסיכום – נסיבות חייהם של בני הזוג, ובכללם נישואים ממושכים של עשרות שנים, בהם קיימו משק בית במאמץ משותף, בין על-ידי עבודה ובין בדרכים אחרות, איחדו את דירתם עם הדירה שמימן הנתבע לפני הנשואים, נרשמה ע"ש אימו המנוחה, שציוותה לו את הדירה בצוואתה, התגוררו משך עשרות שנים בדירה המאוחדת אותה שיפצו הרחיבו, ובה גידלו את ששת ילדיהם, העובדה כי מדובר בביתם היחיד ואין לאישה נכסים חיצוניים נוספים, יש להכיר בדירה שבמחלוקת כדירה משותפת, וכך אני מורה.

<u>סוף דבר:</u>

52. ניתן בזאת פס"ד הצהרתי ולפיו התובעת הינה הבעלי במחצית הזכויות בדירה הידועה כגוש ***** חלקה *** תת חלקה **** ב**** הרשומה ע"ש אימו של הנתבע.
53. בכל אלה אין כדי למעט או לגרוע מחומרת השימוש שנעשה בכספיו של אחיו של הנתבע, שימוש שאיננו שנוי במחלוקת (ולטענת הנתבע מגיע לכדי 400,000 ₪), כאשר התובעים היו אלה שניהלו את רכושו. דברים אלה צריכים להיבדק בצורה יסודית ביותר ע"י העמותה שמונתה כאפוטרופוס לרכושו של האח, אשר בוודאי תשקול הגשת תביעה מתאימה להשבת הכספים.
54. בנסיבות אלה, חרף התוצא אליה הגעתי, כל צד ישא בהוצאותיו.
55. ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, ח' טבת תשפ"ב, 12 דצמבר 2021, בהעדר הצדדים.

אביבית נחמיאס, שופטת, סגנית הנשיא